

První Slované na našem území preferovali jáhlovou kaši

9.10.2025 - | Masarykova univerzita

První Slované na našem území konzumovali nejčastěji mléko, proso a med. Tím se odlišovali od Germánů, kteří měli naopak v oblibě vepřové maso. Vyplývá to z rozsáhlých analýz molekul potravin zachovaných ve střepech z hrnců a z kostí zkonsumovaných zvířat. Obě populace se tak podle aktuálních výzkumů nelišily pouze geneticky, ale také způsobem života a svojí stravou. Vyplývá to z mezinárodního výzkumu, který vedl Jiří Macháček, vedoucí Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Výsledky analýz ukazují, že se v souvislosti s migracemi a populační změnou na počátku raného středověku (6. až 7. století), který navazuje na dobu stěhování národů (5. až 6. století), radikálně proměnil způsob života obyvatel střední Evropy, včetně složení jejich stravy. „Jídlo a kulinářské praktiky jsou považovány za jeden z významných kulturních znaků, kterými se od sebe odlišují různé sociální, náboženské či etnické skupiny,“ vysvětluje Macháček.

Vědci složení stravy zjišťovali na základě analýzy organických zbytků, především lipidů (tuků), jejichž molekuly zůstaly po dlouhá staletí zachovány ve stěnách keramických nádob používaných na vaření. Vyšlo najevo, že nově přichází z evropského severovýchodu, které obvykle označujeme jako Slovany, preferovali ingredience, z nichž pravděpodobně vařili jáhlovou kaši.

Lišili se tím od usedlého obyvatelstva střední Evropy germánského původu, které se proso vyhýbalo a ve své kuchyni dávalo přednost vepřovému. „Obliba prosa a kaše, která se z něj vařila, trvala u Slovanů dlouhou dobu. I v době Velké Moravy, tedy prvního protostátního útvaru západních Slovanů z 9. století, celá populace včetně velkomoravské elity konzumovala proso ve velkém množství,“ uvádí Macháček s tím, že to vyplývá z analýzy izotopů uhlíku v lidských kostech, kde proso, jako specifická plodina, zanechává nezaměnitelný signál.

Zbytky potravin, které se vařily v hrncích, z nichž se do dnešních dnů zachovalo jen několik střepů, lze také přesně datovat. „Je fascinující, co dnešní věda dokáže. Z několika molekul potravin zachovaných ve střepech z hrnců a z kostí zkonsumovaných zvířat jsme schopni pomocí radiokarbonové metody zjistit, že ke změně způsobu života, který s sebou přinesli migranti z východu, u nás došlo někde mezi roky 560 a 600 našeho letopočtu. Tehdy k nám přišli lidé, jejichž potomci doložitelně mluvili slovanským jazykem a kteří si po mnoho generací pochutnávali na jáhlové kaši s medem,“ dodává Macháček.

Archeologie a s ní spolupracující přírodní vědy tak podle Macháčka ukazují, jak se formovala dnešní Evropa v době, kdy po pádu Říše římské došlo k významné proměně skladby evropského obyvatelstva a způsobu jeho života. Díky výzkumům z poslední doby, realizovaných mj. i prostřednictvím projektu RES-HUM, toho víme o prvních Slovanech výrazně více než v minulosti.

Aktuální závěry navazují na nedávno publikované studie v časopisech Nature a Genome Biology. Ty na základě genetiky spojily staré Slovany s migrační vlnou, která zásadním způsobem změnila Evropu. K tomuto procesu docházelo v jednotlivých evropských regionech různými cestami. Studie, na nichž se hlavní měrou podíleli vědci Masarykovy univerzity, vysvětlují genetickou i kulturní různorodost současné Evropy.

Odkaz na vědecký článek v časopise Journal of Archaeological Science:

<https://doi.org/10.1016/j.jas.2025.106213>

Užitečné odkazy:

<https://reshum.muni.cz/clanky/nove-analyzy-dna-z-kosti-odhaluji-jak-slovanska-migrace-promenila-stradni-a-vychodni-evropu>

<https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/prvni-slovane-na-nasem-uzemi-preferovali-jahlovou-kasi>